

100 LAT

ROK 2016

DĄBROWY GÓRNICZEJ

dabrowa-gornicza.pl

**DĄBROWA
GÓRNICZA**
dla aktywnych

Spis treści

Symbole Dąbrowy Górniczej	04 – 05
Dąbrowianie 2016	06 – 07
10 dąbrowian, których warto znać	08 – 09
Historia Dąbrowy Górniczej	10 – 13
10 ciekawych wydarzeń w historii Dąbrowy Górniczej	14 – 15
Dąbrowa Górnicza dla aktywnych – w trosce o przyrodę	16 – 17
10 najpiękniejszych obiektów przyrodniczych	18 – 19
Dąbrowa Górnicza dla aktywnych społecznie	20 – 21
10 miejsc, które warto odwiedzić w Dąbrowie Górniczej	22
Dąbrowa Górnicza dla aktywnych w biznesie	23 – 25
10 ciekawych przemian w historii Dąbrowy Górniczej	26 – 27
Dąbrowa Górnicza dla aktywnych sportowo	28 – 30
10 obiektów i wydarzeń na sportowej mapie Dąbrowy Górniczej	31
Dąbrowa Górnicza dla aktywnych w kulturze	32
10 najciekawszych obiektów na kulturalnej mapie Dąbrowy Górniczej	33 – 34

Szanowni Państwo, drodzy dąbrowianie,

Dąbrowa Górnicza swą „miejską historię” rozpoczęła 18 sierpnia 1916 roku. Właśnie mija 100 lat od tego wydarzenia. Przez to stulecie Dąbrowa Górnicza była bardziej „górnica” niż „dąbrową”. Z górnictwem wiąże się powstanie miasta (pierwsza odkrywkowa kopalnia rozpoczęła działalność w roku 1796) i jego rozwój. Taki stan utrzymywał się aż do lat 90. XX wieku, kiedy zamknięto ostatnią dąbrowską kopalnię węgla kamiennego.

To wydarzenie skłoniło do refleksji nad tym, co było i każe zastanowić się nad drogą, jaką należy podążać. Miasto stanęło przed wyzwaniem, jak na nowo wykorzystać swój potencjał – aktywność mieszkańców, infrastrukturę, siłę gospodarki, przywiązanie do miejsc i przestrzeni czy wreszcie – **poczucia dumy z bycia dąbrowianinem**.

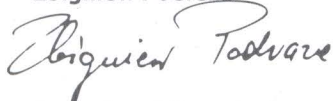
W tym miejscu pragnę z całego serca podziękować wszystkim dąbrowianom, moim poprzednikom na stanowisku prezydenta, dotychczasowym i obecnym radnym, społecznikom oraz przedstawicielom organizacji pozarządowych. Krótko mówiąc wszystkim tym, którzy podjęli się trudu przemiany naszego miasta. **Dzięki Waszej aktywności dzisiejsza Dąbrowa Górnicza wyróżnia się jako przestrzeń rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, rozkwitu wydarzeń rekreacyjnych, sportowych i kulturalnych, a także realizacji inicjatyw biznesowych.**

Dąbrowa Górnicza jest wyjątkowa. Nie ma drugiego takiego miasta – rewelacyjnie położonego, z potencjałem, z dobrą infrastrukturą i aktywnymi mieszkańcami. Dlatego też z okazji „urodzin” życzę, by nadal rozwijała się tak dynamicznie jak w pierwszym wieku swojego istnienia.

Dąbrowa swój doniosły jubileusz będzie świętować bardzo aktywnie, dlatego już dziś serdecznie zapraszam na dąbrowskie urodziny – do udziału w licznych miejskich imprezach, w czasie których będzie można przekonać się, jak interesującą, aktywną i pełną werwy statulką jest Dąbrowa Górnicza.

Na kolejnych stronach niniejszej publikacji znajdziecie Państwo informacje o tym, jak przez lata zmieniała się Dąbrowa. Dla mnie największym sukcesem jest, że dziś nasze miasto możemy zmieniać razem. To bardzo ważne, że dąbrowianie w ostatnich latach poculi się gospodarzami, że wspólnie pracują na rzecz naszej Małej Ojczyzny.

Zbigniew Podraza

Prezydent Miasta Dąbrowy Górniczej

Symbole Dąbrowy Górniczej

Herb

Ideę powstania herbu miasta najpełniej obrazuje wniosek radnego Moszczyńskiego, który na sesji w dniu 30 września 1916 roku stwierdził, że „wobec przemianowania Dąbrowy na miasto, takowa winna mieć swój herb. Proponuję przyjąć herb Królestwa Polskiego z symbolem górnictwa – młotkami”. Wniosek ten podjęli wszyscy radni, a jeden z nich – Kazimierz Srokowski dodał, że należy „ogłosić w tym kierunku konkurs z wskazaniem, iż projekt winien nosić cechy polskie i górniczno-hutnicze”.

W wyniku wspomnianego konkursu, który nadzorował ówczesny wiceburmistrz Leonard Martynkowski, powstał **herb miasta trwający w prawie niezmienionej formie do dnia dzisiejszego**. Następnym faktem w dziejach tego znaku była uchwała Rady Miasta z dnia 29 września 1933 roku, w której czytamy: „W związku z uchwałą Rady Miasta z dnia 30 września 1916 roku w sprawie nadania herbu gminie Dąbrowa Górnicza, uchwała ponownie nadaje miastu herb składający się z tarczy przeciętej na dwa pola linią poziomą; pole dolne rozcięte na dwa pola linią pionową. W pierwszym, czerwonym polu, znajduje się biały orzeł gotujący się do lotu, w drugim polu – srebrnym – umieszczone są trzy żółędzie, w trzecim, złotym polu, znajduje się młotek górniczy. Biały orzeł w pierwszym polu, przypominający godło państwowe, symbolizuje przywiązanie mieszkańców gminy do Najjaśniejszej Rzeczypospolitej Polskiej, drugie i trzecie stanowi *armes parlantes* (tzw. herby mówiące) Dąbrowy Górniczej”.

W tej formie herb przetrwał do 1939 roku, kiedy to wybuchła II wojna światowa. W okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej herb dąbrowski zmodyfikowano tylko przez usunięcie korony z głowy orła, która jednak powróciła na swoje miejsce po 1989 roku. Największe zmiany w wizerunku herbu przyniósł rok 1996, kiedy to Rada Miejska uchwałą nr XXVII/329/96 podjęła czynności zmierzające do opracowania nowej formy herbu oraz barw miasta. **Uchwała ta postanawiała między innymi kształt tarczy dostosować do przyjętego w heraldyce, lecz jednocześnie uwzględnić wszystkie znaki graficzne dotychczasowego herbu, zachować podział na trzy pola i nawiązać wizerunkiem orła do stylistyki z 1919 roku.**

Uchwałą nr XXX/372/96 Rada Miejska uchwaliła nowy wizerunek herbu miasta na podstawie projektu plastyka Dariusza Dessaurera z Polskiego Towarzystwa Heraldycznego oddział w Lublinie. Ustanowiono ponadto wzór flagi i chorągwi miejskiej. Uchwała weszła w życie z dniem 25 września 1996 roku.

Flaga

Flaga miasta ma czterokolorowe pasy ułożone poziomo: biały, zielony, czarny i czerwony. Podobnie jak w herbie, **jej kolorystyka nawiązuje zarówno do polskości miasta, jak i do tradycji górnictwa**. Uchwałą Rady Miejskiej z 1996 roku na chorągwi umieszczono herb Dąbrowy.

Sztandar

26 listopada 2008 roku na uroczystej sesji Rady Miejskiej, radni podjęli uchwałę o nadaniu sztandaru miastu. Na jego awersie umieszczono godło państwowe. Rewers zdobi herb miasta i dwie daty: 1916, czyli moment uzyskania przez Dąbrowę praw miejskich oraz 2008 – rok ustanowienia sztandaru. Jest on ważnym symbolem, który towarzysząc miejskim i państwowym uroczystościom, podkreśla ich rangę.

Hejnat

Hejnat miasta został oficjalnie przyjęty przez Radę Miejską 19 września 2001 roku. Jego autorem jest Dariusz Ziółtek, znany muzyk pochodzący z Dąbrowy Górniczej. Utwór został zaaranżowany na trzy instrumenty dęte: dwie trąbki i puzon, inspirowany jest folklorem Zagłębia Dąbrowskiego.

Hejnat odgrywany jest w miejscach obrad i uroczystości, z okazji świąt i rocznic miejskich oraz innych ważnych wydarzeń o charakterze lokalnym.

Logo i hasło miasta – Dąbrowa Górnicza dla aktywnych

Punktem wyjścia logo i hasła promocyjnego jest **określenie Dąbrowy Górniczej jako przestrzeni aktywności**, w której ludzie spotykają się, dzielą się doświadczeniami, odpowiedzialnością za przestrzeń publiczną, z której z przyjemnością korzystają i są dumni. W tym celu wykorzystano uproszczony obrys mapy Dąbrowy Górniczej oraz pierwsze litery nazwy miasta. Nowe miejskie logo i hasło są nowoczesne, proste, rozpoznawalne, stanowią silny wyróżnik miasta.

**DĄBROWA
GÓRNICZA**
dla aktywnych

Dąbrowianie 2016

NA PODSTAWIE DANYCH GUS Z 2014 R.

Liczba mieszkańców

123 376

Kobiety

64 152

Mężczyźni

59 224

520

małżeństw
zawarli mieszkańcy
Dąbrowy Górniczej
w 2014 roku

Stan cywilny

Żonaci/Zamężne

57,1%

Rozwiedzeni/Rozwiedzione

6,6%

Wdowcy/Wdowy

10,6%

Kawalerowie/Panny

25,5%

Biologiczne grupy wieku Dąbrowian

4 445 pln

Przeciętne
miesięczne
wynagrodzenie
brutto

GĘSTOŚĆ ZAŁUDNIENIA
WYNOŚI

654
osób/km²

Narodziło się

1 039
dzieci

10 dąbrowian, których warto znać

1.

Józef Cieszkowski, (1799-1867), absolwent Szkoły Akademiczno-Górnictwej w Kielcach, Naczelnik Kopalń Zachodniego Okręgu Górniczego w Dąbrowie Górniczej, twórca pojęcia „Zagłębie”.

2.

Hieronim Kondratowicz (1846-1923), absolwent Szkoły Głównej w Warszawie i Instytutu Górniczego w Petersburgu, wykładowca dąbrowskiej „Szttygarki”, autor pierwszego w Cesarstwie Rosyjskim nowoczesnego podręcznika górnictwa wydanego w Dąbrowie Górniczej, pierwszy doktor honoris causa AGH.

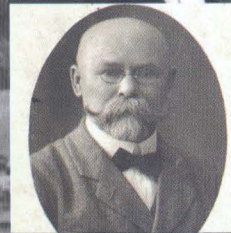
3.

ks. Grzegorz Augustynik (1847-1929), pisarz katolicki, budowniczy bazyliki Matki Boskiej Anielskiej, twórca Stowarzyszenia Robotników Chrześcijańskich w Dąbrowie Górniczej.

4.

Michał Spisak (1914-1965), wybitny dąbrowski kompozytor. Komponował głównie utwory instrumentalne, stanowiące wręcz wzorcowy przykład neoklasycyzmu. Najpopularniejszym z nich jest *Concerto giocoso* na orkiestrę kameralną. Od 2006 w Dąbrowie Górniczej odbywa się Międzynarodowy Konkurs Muzyczny im. Michała Spisaka.

5.

Adam Piwowar (1874-1939), absolwent i nauczyciel „Szttygarki”, zesłaniec carski. Był wybitnym geologiem, samorządowcem, społecznikiem, nauczycielem. Wybrany na pierwszego prezydenta Dąbrowy Górniczej, funkcję tę sprawował aż trzykrotnie.

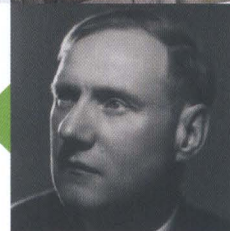
Kazimierz Kalaga (1930-2014), nauczyciel matematyki, zastępca dyrektora Zespołu Szkół Ekonomicznych w Dąbrowie Górniczej, inicjator miejskich obchodów Święta Niepodległości, Przewodniczący Komisji Historycznej przy Komendzie Hufca Związku Harcerstwa Polskiego w Dąbrowie Górniczej, członek Komisji Historycznej przy Komendzie Chorągwi w Katowicach.

6.

Stanisław Bocianowski (1909-1996), rzemieślnik, optyk, twórca pierwszego prywatnego Muzeum w Dąbrowie Górniczej, fundator prywatnej nagrody w konkursie Chopinowskim.

7.

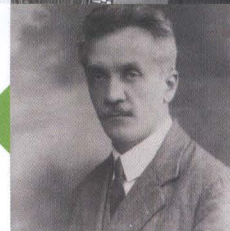
Kazimierz Wilkoszewski (1907-1970) i **Franciszek Wilkoszewski** (1907-1982), bracia – zawodowi muzycy, absolwenci Śląskiego Instytutu Muzycznego oraz Wyższej Szkoły Muzycznej w Warszawie, tworzyli orkiestrę huty im. Feliksa Dzierżyńskiego oraz prowadzili Zespół Pieśni i Tańca „Zagłębie” w Dąbrowie Górniczej.

8.

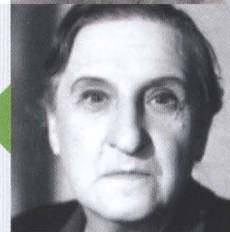
Szymon Starkiewicz (1877-1962), lekarz pediatra, społecznik, patron dąbrowskiego szpitala, twórca sanatorium dla dzieci chorych na gruźlicę w Busku Zdroju. Od 1905 roku pełnił funkcję lekarza górniczego w Dąbrowie w szpitalu św. Barbary, w latach 1917-1919 był lekarzem w kopalni „Reden”.

9.

Irena Netto (1899-1992), aktorka teatralna i filmowa. Debiutowała grając Hipolitę w „Śnie nocy letniej” w Teatrze Dramatycznym. Później gościła na deskach różnych teatrów. Od 1953 roku rozpoczął się filmowy etap kariery Ireny Netto, łącznie zagrała w 36 produkcjach. Była cenioną aktorką charakterystyczną, którą chętnie angażowano do wyrazistych ról drugoplanowych.

10.

Historia Dąbrowy Górniczej

– od śladów pierwotnego osadnictwa do czasów współczesnych, na tle wydarzeń w Polsce.

Działła huta w Łośniu,
produkuje kruszec na monety
dla Władysława Wygnańca.

Któryś z hutników zakopuje skarb,
który odkrywają archeolodzy
w 2006 roku, reszta srebra
produkowanego przez hutę
trafia do księcia Bolesława.

Najstarsza wzmianka
o Błędowie. Wieś Błędów była
własnością klasztoru
św. Ducha w Prądniku.

Najstarsza wzmianka
o Okradzionowie w związku
ze sporem Ostrobądz
z Niegowonic z biskupem
krakowskim
Janem Muskatą.

W dobrach biskupa
krakowskiego
znajdują się wsie: Gołonóg,
Strzemieszyce Wielkie,
Strzemieszyce Małe, Łosień,
Okradzionów, Ząbkowice.

1146

1157

1220

26 czerwca
1300

1460

1146

Bracia Mieszko Stary
i Bolesław Kędzierzawy
wypędzają z Polski swojego brata
Władysława Wygnańca,
który udaje się do Niemiec.

1157

Bolesław Kędzierzawy
w Krzyszkowie składa
hołd cesarzowi Fryderykowi
Barbarossie. W worku pokutnym,
z krzyżem uwiązany sznurem
u zyci błagał na kolanach
cesarza o wybaczenie.

1220

Księciem krakowskim
jest Leszek Biały.
Powstaje słynna Kronika
Polska autorstwa biskupa
krakowskiego
Wincentego Kadłubka.

1300

Wacław II we wrześniu
koronował się na króla Polski.
Łokietek udaje się na wygnanie
i wraca do Polski dopiero
w 1304 roku.

1460

Jan Długosz opisuje dobra
biskupstwa krakowskiego.
Trwa wojna trzynastoletnia
z Zakonem Krzyżackim.
Polacy zdobywają Malbork.

W Błędowie i Okradzionowie działają kuznice o napędzie wodnym. W Strzemieszyczach Małych i Łośniu kopalnie kruszcu.

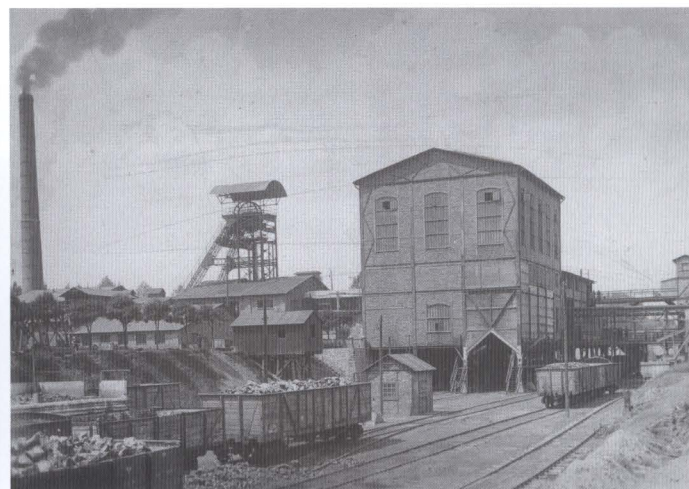
1588

Pierwsza wzmianka pisana o Dąbrowie. Mieszkańcy tej wsi Szymon i Regina Goły ochrzczili swą córkę Marynę w kościele Będzińskim.

27 maja 1655

Wzmianka o mieszkańcach Dąbrowy w księgach Starostwa Siewierskiego.

1755

Uruchomienie kopalni Reden.

1796

Rozpoczęcie budowy osiedla dla górników dzisiejszego Redenu.

1818

1588

Kancelarz Jan Zamoyski pokonuje w bitwie pod Byczyną arcyksięcia Maksymiliana i umożliwia objęcie pełni władzy Zygmuntovi II Wazie, na Wawelu pochowano Stefana Batorego.

21 lipca 1655

Armia szwedzka w sile 17 tysięcy żołnierzy przekracza granicę Rzeczypospolitej w okolicach Czaplinka, początek „potopu” szwedzkiego.

1755

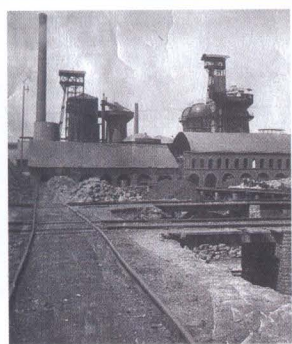
Urodził się Stanisław Staszic, późniejszy propagator przemysłu na terenie Dąbrowy. Stanisław Poniatowski, późniejszy król, rozpoczyna romans z carycą Katarzyną.

21 lipca 1655

Prusacy rabują skarbiec koronny na Wawelu, generał Jan Henryk Dąbrowski wyrusza do Włoch tworzyć Legiony Polskie.

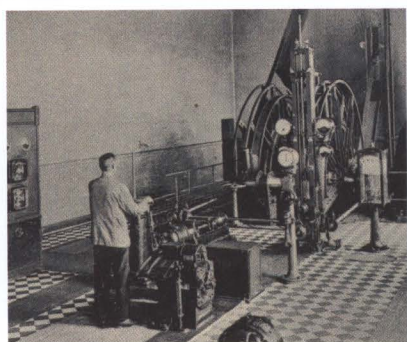
1818

W Krakowie pochowano uroczyste Tadeusza Kościuszkę.

Budowa huty Bankowej i osiedla dla hutników.

1834

Przez Żąbkowice i Strzemieszyce przeprowadzono linię kolejową Warszawsko-Wiedeńską.

1848

Francuzi wykupują kilka kopalń dąbrowskich tworząc dużą kopalnię Paryż.

1877

Strajki robotnicze, zamknięcie Dąbrowskiej Szkoły Górniczej zwanej popularnie „Sztęgarką”.

1905

Nadanie praw miejskich Dąbrowie.

1916

1834

Adam Mickiewicz ukończył pisanie „Pana Tadeusza”, którego wydano drukiem 17 czerwca w Paryżu.

1848

W Europie trwa Wiosna Ludów.

1877

Urodził się Feliks Dzierżyński, późniejszy patron dąbrowskiej huty.

1905

Rewolucja 1905 roku na terenie Królestwa Polskiego.

1916

Akt wydany 5 listopada przez Cesarza Austro-Węgier i Niemiec mgliście obiecujący powstanie Państwa Polskiego.

Trwa rozbudowa „Szttygarki”
jako Państwowej
Szkoły Górniczej i Hutniczej
im. Stanisława Staszica.
Powstaje Kopalnia Ćwiczebna.

1927

Przyłączenie
Gołonoga.

1960

Uruchomienie
huty Katowice.

**grudzień
1976**

Zakończenie wydobywania
w kopalni Paryż, a tym samym
zakończenie historii górnictwa
węglu w Dąbrowie Górniczej.

1996

**Stulecie
Dąbrowy Górniczej.**

2016

1927

Mazurek Dąbrowskiego
ogłoszono oficjalnie hymnem
Polski. Do portu w Gdyni zawija
pierwszy polski statek.

1960

W 550. rocznicę bitwy
pod Grunwaldem miała
miejsce premiera filmu
historycznego Krzyżacy
na podstawie powieści
Henryka Sienkiewicza.

1969

Niedaleko Zawoi rozbił się
samolot pasażerski
An-24 PLL LOT,
zginęły wówczas 53 osoby.

1976

Wybuchły strajki w Radomiu,
Ursusie i Płocku.
Powodem były znaczne
podwyżki cen. Strajki zostały
spacyfikowane przez milicję.

1996

Ludność Polski osiągnęła liczebność
38,294 mln osób (największa w historii).
Powołanie rządu Włodzimierza
Cimoszewicza.

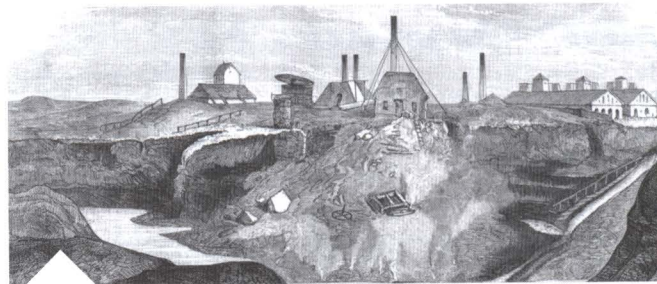
2016

10 ciekawych wydarzeń

w historii Dąbrowy Górniczej

1. Ząbkowice Będzińskie (dziś Ząbkowice) ok. 1939 roku. Przy sztandarze na środku zdjęcia stoją Stefan Drążkiewicz i jego brat, Melchior, który za działalność związkową został aresztowany przez gestapo i wywieziony do obozu w Oświęcimiu, a tam zagazowany w 1943 roku. Stefan i Melchior byli potomkami Zawiszy Czarnego.

Na jednym ze sztandarów widać napis T.U.R. – powstało na mocy uchwały Rady Naczelnej PPS z dnia 21 grudnia 1922 r. z inicjatywy Ignacego Daszyńskiego. Organizacja zajmowała się samokształceniem, organizacją akcji odczytowych, działalnością wydawniczą, animowała ruch artystyczny wśród robotników. Tworzyła także uniwersytety powszechne.

2. Pożar w kopalni Cieszkowski. Rycina pochodząca z około 1873 roku z Tygodnika Ilustrowanego „Kłosa”.

3. Fotografia z wizyty Mirosława Hermaszewskiego, pierwszego Polaka w kosmosie, w Dąbrowie Górniczej. Po obydwu stronach ulicy tłumy mieszkańców.

4. Wyburzenie wieży ciśnień Huty Bankowej.

5. Zdjęcie z okresu stanu wojennego (13.12.1981) przedstawiające kawalkadę czołgów. Wtedy ulica nosiła nazwę Czerwonych Sztandarów – dziś Piłsudskiego.

8. Dawny Dom Studenta, internat szkoły górniczej, akademik filii Politechniki Śląskiej, wewnątrz funkcjonowała znana wówczas dyskoteka. Obecnie w tym budynku funkcjonuje Wyższa Szkoła Biznesu.

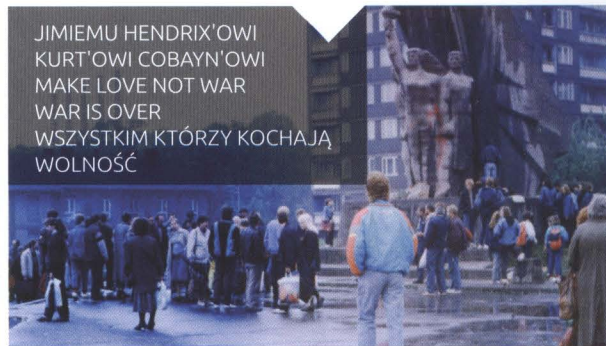

9. Fabryka założona w 1882 roku. W okresie okupacji niemieckiej zakład został prawie doszczętnie zdewastowany, by po wojnie przyjąć nazwę Dąbrowska Fabryka Obrabiarek „Defum” im. Stanisława Krzynówka.

6. Fotografia, która uwieczniła obronę tzw. Hendrixa czyli Pomnika Bohaterów Czerwonych Sztandarów. W 1990 roku władze zdecydowały o zniszczeniu pomnika. Wkrótce na miejscu pojawiło się dużo młodzieży, studentów. Ktoś pomalował pomnik farbami, pojawił się też legendarny napis:

JIMIEMU HENDRIX'OWI
KURT'OWI COBAYN'OWI
MAKE LOVE NOT WAR
WAR IS OVER
WSZYSTKIM KTÓRZY KOCHAJĄ
WOLNOŚĆ

7. W tej kamienicy mieściło się gestapo. Wcześniej była to główna siedziba właściciela kopalni Reden. Budynek stał w miejscu dzisiejszego ronda przy Królowej Jadwidze – Alei Róż.

10. Pierwsza z serii dąbrowskich rycin Józefa Ryszkiewicza, które zostały opublikowane w 1888 roku w Tygodniku Ilustrowanym. W centralnym punkcie kościół pw. św. Aleksandra, budowany w latach 1875-77, którego wnętrze zamieniło się w kaplicę do dziś przylegającą do północnej nawy bazyliki.

Dąbrowa Górnicza dla aktywnych – w trosce o przyrodę

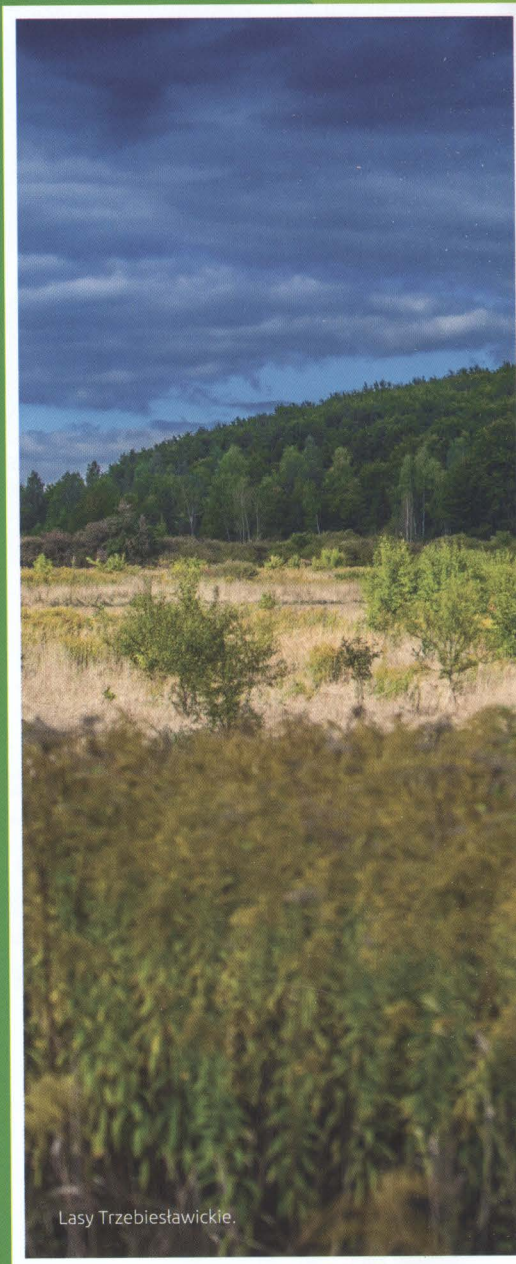
Nowocześnie podchodzimy do zagadnień ekologii starając się, aby otaczało nas jak najwięcej przyrody i atrakcyjnych terenów rekreacyjnych. Nasze miasto wyróżnia się przyrodniczym kierunkiem zagospodarowania terenów pogórniczych. Niektóre z nich mają znaczenie europejskie, jak np. Pustynia Błędowska czy Pogoria II i są objęte ochroną, jako obszary Natura 2000.

Położenie geograficzne

Jedną z najbardziej wyrazistych cech Dąbrowy Górniczej jest jej położenie na pograniczu regionów geograficznych i historycznych. Obszar miasta, w jego dzisiejszych granicach, obejmuje tereny zachodniej Małopolski. Do końca XVIII w. był on częścią województwa krakowskiego, stanowiąc jego zachodnie pogranicze. W latach 1815-1914, czyli przez całe stulecie, obszar dzisiejszej Dąbrowy Górniczej był częścią Królestwa Kongresowego. W związku z dziewiętnastowiecznym rozwojem przemysłu, głównie górnictwa i hutnictwa, **na pograniczu Małopolski ze Śląskiem wykształcił się region o nazwie „Zagłębie Dąbrowskie”**. Obszar dzisiejszej Dąbrowy Górniczej stał się jego głównym ośrodkiem.

Pod względem geograficznym Dąbrowa Górnicza zlokalizowana jest w centralnej części kontynentu europejskiego, pomiędzy 50°26'52" a 50°17'30" szerokości geograficznej północnej oraz pomiędzy 19°9'18" a 19°29'16" długości geograficznej wschodniej. Rozciągłość południkowa miasta wynosi zatem 9'22", natomiast równoleżnikowa 20'58", co stanowi odpowiednio 17,8 km i 23,6 km. Najbardziej na północ wysunięty punkt miasta znajduje się w Gliniankach, w obrębie dzielnicy Trzebiesławice. Punkt wysunięty najbardziej na południe leży przy ujściu potoku Jamki do Bobrka w Strzemieszycach Wielkich. Zachodni kraniec miasta znajduje się w Zielonej, w widłach Pogorii i Czarnej Przemszy, natomiast na terenie Pustyni Błędowskiej, w jej części zwanej Kozim Rogiem, na lewym brzegu Białej Przemszy położony jest najbardziej skrajny punkt Dąbrowy Górniczej na wschodzie.

Dąbrowa Górnicza jest aktualnie największym pod względem powierzchni miastem w województwie śląskim. Z obszarem 189,16 km² zajmuje 9. miejsce w Polsce (za Warszawą, Krakowem, Szczecinem, Łodzią, Wrocławiem, Gdańskiem, Poznaniem i Świnoujściem). Powierzchnia miasta stanowi 1,5% powierzchni całego województwa.

Lasy Trzebiesławickie.

Ukształtowanie terenu

Generalne rysy ukształtowania terenu Dąbrowy Górniczej sprawiają, iż stanowi ona klasyczny obszar występowania rzeźby wyżynnej. Zgodnie z podziałem na regionalne jednostki geomorfologiczne obszar miasta w całości leży w makroregionie Wyżyny Śląskiej Północnej. Dąbrowa Górnicza zajmuje południowo-wschodnią część tej wyżyny i niemal w całości leży w granicach mezoregionu – Progu Tarnogórskiego, zwanego również Progiem Środkowotriasowym lub Grzbietem Wapienia Muszlowego. Jedynie najbardziej wschodnie krańce miasta zalicza się już do sąsiedniego mezoregionu – Kotliny Międzygórskiej.

Pod względem geomorfologicznym wschodnia część Progu Tarnogórskiego stanowi pasmo łagodnych wzgórz, które określa się mianem Garbu Strzemieszycko-Trzebieślawickiego. W granicach miasta położony jest również fragment innego mikroregionu geomorfologicznego Progu Tarnogórskiego – Kotliny Dąbrowskiej. Ośią tej kotliny przepływa Czarna Przemsza, która wyznacza część zachodnią granicy miasta. W morfologii tego obniżenia wyróżnia się ciąg samotnych wzgórz, które położone są na przedpolu Garbu Strzemieszycko-Trzebieślawickiego. Górują one nad dnem kotliny oraz nad zurbanizowaną i uprzemysłowioną częścią miasta. Są to wzgórza w Gołonogu (Wzgórze Gołonoskie 334 m n.p.m.) i Strzemieszycach Wielkich (Góra Bardowicza 327 m n.p.m. i Srocza Góra 330 m n.p.m.).

Dąbrowski fenomen

Jednym z paradoksów współczesnej fizjonomii Dąbrowy Górniczej jest obecność dużego bogactwa przyrodniczego w granicach miasta należącego do jednego z najbardziej zagospodarowanych i przekształconych regionów w Polsce. Wśród obszarów cennych przyrodniczo wyraźnie wyróżniają się tereny związane z eksploatacją surowców mineralnych – węgla kamiennego, rud ołowiu, cynku i żelaza oraz piasków podszkawkowych. **Dąbrowa Górnicza wyróżnia się wśród miast konurbacji katowickiej i innych regionów górniczych w kraju przyrodniczym kierunkiem zagospodarowania terenów pogórniczych.** Zamiast zasypać i zrehabilitować, poprzez posadzenie obcych dla flory Polski gatunków drzew i krzewów, wyrobiska po eksploatacji surowców mineralnych na obszarze miasta uległy regeneracji bez ingerencji człowieka. Paradoksalnie, obszary pogórnicze stały się centrami sieci ekologicznej miasta i całej wschodniej części Wyżyny Śląskiej. Łączy je w całość dobrze rozwinięta sieć dolin rzecznych, których część zachowała swój przyrodniczy charakter w zlewniach Białej i Czarnej Przemszy.

Obszary cenne przyrodniczo

Odnotowane na terenie administracyjnym miasta Dąbrowa Górnicza układy ekologiczne z elementami przyrody ożywionej prezentują różną rangę. W części z nich zachowały się **wartości o znaczeniu europejskim i zostały one objęte ochroną, jako obszary Natura 2000.** Należą do nich np. wilgotne łąki na terenach kompleksu Lasu Mokrzni z ich cennymi zespołami roślinnymi pod nazwą „Łąki Dąbrowskie”, piaszczyste tereny Pustyni Błędowskiej, gdzie chroni się głównie zanikające murawy napiaskowe czy strefę brzegową nowego akwenu Kuźnicy Warężyńskiej, którą razem z bagnami w Antoniowie i Młakami nad Pogorią chroni się w ramach programu Natura 2000 pod nazwą „Lipienniki w Dąbrowie Górniczej”.

Do wartych odnotowania obszarów, które mają znaczenie ponadlokalne zaliczyć należy dwa uroczyska leśne, które winny zostać objęte ochroną rezerwatową, czyli „Bukowa Góra” i „Las Mokrznia” oraz wartościowe ekosystemy z atrakcyjnymi krajobrazami, które stanowią ważny element dziedzictwa przyrodniczego województwa śląskiego.

Aktualnie, na terenie Dąbrowy Górniczej ochroną prawną objętych jest 6 obszarów, jako użytki ekologiczne: „Pustynia Błędowska”, „Młaki nad Pogorią”, „Bagna w Antoniowie”, „Pogoria II”, „Źródłiska w Zakawiu” oraz „Uroczysko Zielona”. W mieście funkcjonują ponadto pomniki przyrody: 20 okazałych drzew w różnych dzielnicach miasta, „Wywierzyska w Strzemieszycach Wielkich”, stanowisko dokumentacyjne „Srocza Góra” oraz zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Wzgórze Gołonoskie”.

10 najpiękniejszych obiektów przyrodniczych

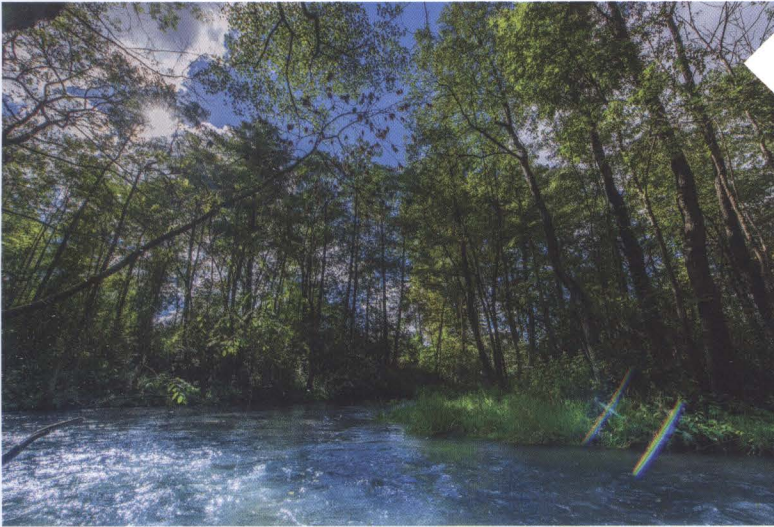
w Dąbrowie Górniczej

1. Pustynia Błędowska.

3. Uroczysko Park Zielona.

2. Pogoria II.

4. Wywierzyska w Strzemieszycach Wielkich.

5. Biała Przemsza.

6. Pogoria III.

7. Wzgórze Gołonoskie.

8. Lasy Trzebiesławickie.

9. Pogoria IV.

10. Dąb Wolności.

Dąbrowa Górnicza dla aktywnych społecznie

Początki społeczeństwa obywatelskiego

Tworzenie obecnie funkcjonujących struktur obywatelskich w Dąbrowie Górniczej rozpoczęło się w 2007 r. Ruszyły wtedy prace nad strategią rozwoju miasta. **Powołane zostało międzysektorowe partnerstwo „Wspólnie dla miasta”, którego celem było dążenie do budowania poprawnych relacji między sektorem pozarządowym a administracją samorządową oraz tworzenia systemu wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.**

Jego początków należy szukać w inicjatywie Stowarzyszenia „Zielone Zagłębie”, które otrzymało dotację w ramach FIO 2007. Na zaproszenie Stowarzyszenia do współpracy przy projekcie pozytywnie odpowiedział Prezydent Miasta Dąbrowa Górnicza, wyrażając gotowość podjęcia budowy systemu współpracy i zadeklarował udostępnienie sal na spotkania NGO oraz zaplecze biurowe. Bardzo ważnym aspektem realizacji projektu stał się fakt trwania pracy nad **„Strategią Rozwoju Miasta: Dąbrowa Górnicza 2020”**. Powstanie takiego dokumentu nie mogło się udać bez organizacji pozarządowych, a realizacja projektu Stowarzyszenia „Zielone Zagłębie” dawała możliwość zaangażowania organizacji w powstanie tego strategicznego dokumentu. W efekcie w Strategii znalazł się priorytet pn.: „Integracja Wspólnot Lokalnych” mówiący m.in. o stworzeniu warunków dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, budowy narzędzi wspierających trzeci sektor i promocji ekonomii społecznej.

Program Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego

Na I Festiwalu Dąbrowskich NGO **powołano do życia Dąbrowskie Forum Organizacji Pozarządowych (DFOP)**. Na tym spotkaniu przyjęto również Program Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w Dąbrowie Górniczej, powołując w ten sposób formalnie do życia Partnerstwo: „Wspólnie dla Miasta”. Program przygotowany przez 33 organizacje pozarządowe Prezydent Miasta przedłożył Radzie Miejskiej. Został przyjęty jako uchwała Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej w grudniu 2007 r. – miesiąc po przyjęciu „Strategii Rozwoju Miasta: Dąbrowa Górnicza 2020”.

Głównym celem zapisanym w Programie Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego było doprowadzenie do zaangażowania mieszkańców Dąbrowy Górniczej w rozwój swojej wspólnoty lokalnej poprzez stworzenie odpowiedniego środowiska dla aktywności obywatelskiej i rozwoju III sektora. W praktyce jego realizacja oparła się o cztery kooperujące ze sobą podmioty: Dąbrowskie Forum Organizacji Pozarządowych, Radę Działalności Pożytku Publicznego Miasta Dąbrowa Górnicza, Biuro Organizacji Pozarządowych Urzędu Miejskiego i Inkubator Społecznej Przedsiębiorczości. Dzisiaj opisując ich działania, możemy mówić o dąbrowskim modelu współpracy, który zakorzenił się w życiu społeczno-politycznym miasta.

Już w 2008 roku powołana zostaje w mieście pierwsza Rada Pożytku Publicznego, do której przedstawiciele wybiera funkcjonujące i rozwijające się Dąbrowskie Forum Organizacji Pozarządowych. Zorganizowany trzeci sektor pozwala na wydawanie wspólnych stanowisk i ich przekazywanie bezpośrednio Prezydentowi Miasta, któremu doradza Rada Pożytku. To właśnie wcześniej zbudowane porozumienie wpływa na efekty funkcjonowania Rady Pożytku i odpowiednie jej umiejscowienie pośród innych ciał doradczo-opiniujących w mieście.

W 2013 r. rozpoczęły się w Dąbrowie Górniczej prace nad kolejnym ważnym dokumentem – **„Programem Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w Dąbrowie Górniczej na lata 2014-2020”**. To nie tylko dokument strategiczny, ale pomysł na konkretne działania, które mają wzmocnić kapitał społeczny Dąbrowy Górniczej oraz aktywność obywatelską mieszkańców. Określono w nim cele strategiczne, tj. osiągnięcie optymalnego poziomu uczestnictwa obywateli w życiu publicznym, stanowiącego warunek konieczny dla stworzenia trwałych podstaw dla podmiotowej aktywności obywateli i ich wspólnot w kształtowaniu rozwoju miasta Dąbrowa Górnicza; rozwój instytucji społeczeństwa obywatelskiego oraz stworzenie adekwatnych do potrzeb mechanizmów funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego, opartego o zasady pomocniczości, partycypacji, dialogu i partnerstwa pomiędzy administracją samorządową a aktorami społecznymi.

Konsultacje społeczne

Drugi filar działającego w Dąbrowie Górniczej systemu to **konsultacje społeczne – pobudzanie aktywności obywatelskiej, co najlepiej osiągnąć włączając dąbrowian w decydowanie o istotnych dla nich sprawach**. Służą temu szerokie konsultacje społeczne, m.in. na temat rozwoju systemu ścieżek rowerowych, modernizacji ul. Majakowskiego – jednej z głównych ulic w mieście, rozbudowy infrastruktury rekreacyjnej w rejonie jeziora Pogoria III czy w Parku Zielona.

**Dąbrowski
Budżet
Partycypacyjny**

Dąbrowski Budżet Partycypacyjny

Trzecim filarem, a zarazem swoistym łącznikiem wszystkich tych przedsięwzięć jest wprowadzenie **Dąbrowskiego Budżetu Partycypacyjnego, który cieszy się dużą popularnością wśród mieszkańców, a przez specjalistów uznany został za modelowy**.

Prace nad budżetem zostały zainicjowane w 2012 r. przez grupę ds. wypracowania mechanizmu Budżetu Obywatelskiego dla Dąbrowy Górniczej. Kolejnym krokiem było powołanie zarządzeniem Prezydenta Miasta zespołu ds. Budżetu Partycypacyjnego oraz określenie zasad i trybu jego działania. Za realizację DBP odpowiedzialne jest BOP. DBP zakłada możliwość zadecydowania przez mieszkańców miasta o wydatkach dotyczących ich najbliższego otoczenia i przestrzeni publicznej (dzielnic, ulicy, podwórka). Miasto zostało podzielone na 27 historyczno-zwyczajowych dzielnic, zaś pula środków przypadających na każdą z nich jest uzależniona od liczby mieszkańców. To jedna z pierwszych procedur tego typu w kraju i pierwsza w województwie śląskim. Warto poświęcić temu budżetowi więcej

uwagi, gdyż partycypacyjny sposób przygotowania i wypracowane zasady pozwalają nazwać go budżetem partycypacyjnym z prawdziwego zdarzenia. Po pierwsze, prace nad budżetem dzięki dostatecznej ilości czasu umożliwiają prawdziwą rozmowę pomiędzy mieszkańcami a urzędem o projektach, które realizowane są w roku kolejnym. Organizuje się dyskusje w dzielnicach z autorami projektów, co nadaje budżetowi deliberacyjny charakter. Z drugiej strony, skupiono się głównie na dzielnicach miasta, które w jego miejskiej części dopiero się kształtują, a prace nad budżetem wspomagają ten proces integracji.

10 miejsc, które warto odwiedzić

w Dąbrowie Górniczej

1. Młyn w Okradzionowie.

2. Bazylika Najświętszej Marii Panny Anielskiej.

3. Sztolnia Ćwiczebna.

4. Moło na Pogorii III.

5. Kościół na Wzgórzu Gołonoskim.

6. Centrum Administracji.

7. Park Wodny Nemo.

8. Superjednostka w centrum.

9. Wapiennik Bordowicza.

10. Hubertus.

Dąbrowa Górnicza dla aktywnych w biznesie

Dąbrowa Górnicza ma przed sobą perspektywę bycia miastem z największymi terenami inwestycyjnymi i największym potencjałem gospodarczym na południu Polski. Uruchomienie w Tuczawie Specjalnej Strefy Ekonomicznej oznacza rozwój przedsiębiorczości i nowe miejsca pracy, będąc jednocześnie szansą na oddzielenie zakładów produkcyjnych od stref zamieszkania. Jednocześnie cały czas pamiętamy, wspieramy i promujemy powstawanie i rozwój przedsięwzięć ekologicznych.

Przemysł Dąbrowy do 1914

Do trzeciego rozbioru, w Rzeczypospolitej szlacheckiej w dobrach biskupów krakowskich, rozwijane było górnictwo węgla kamiennego. Pierwsze trwałe inwestycje w górnictwie węgla w Księstwie Siewierskim miały miejsce w latach 80. XVIII w. **Pierwszą kopalnię powstałą na tym obszarze była kopalnia pod Strzyżowicami należąca do biskupów krakowskich.** W 1785 r. na obszarze Dąbrowy Górniczej mieszczące z Będzina zaczęli wydobywać na swoje potrzeby węgiel. W ciągu kilku lat powstało wiele prymitywnych odkrywkowych kopalń, m.in. pod Sielcami, Strzyżowicami, w Klimontowie.

Po zajęciu w roku 1795 roku ziem przez Prusy, ustanowieniu „Nowego Śląska” i podporządkowaniu go Wrocławskiemu Urzędowi Górni-

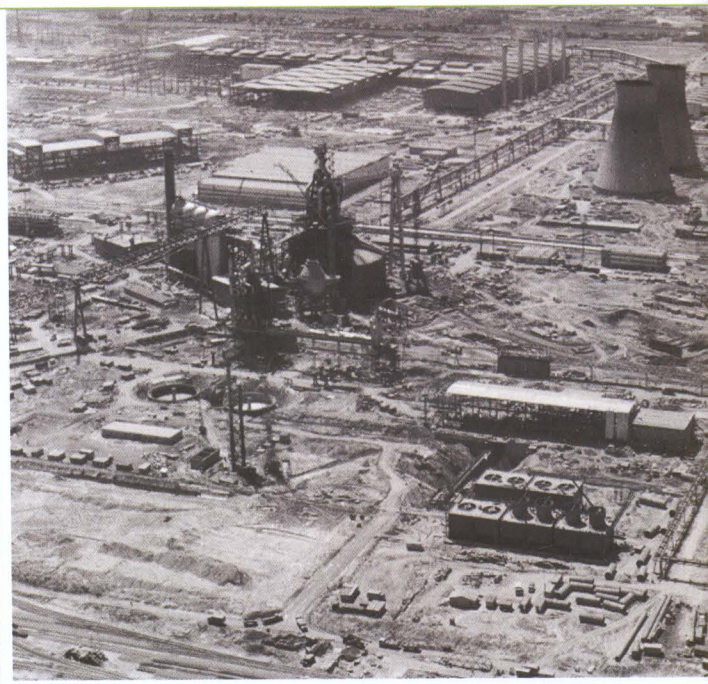
czemu nastąpił jego dynamiczny rozwój. Jego ojcem był Fridrich Wilhelm, hrabia Reden. Okres jego rządów to czas sprawnej administracji, uporządkowania i zwiększenia wydobycia węgla kamiennego oraz produkcji surówki żelaza, postępu technicznego i zarzucenia systemu odkrywkowego na rzecz prac podziemnych. W wyniku postanowień Kongresu Wiedeńskiego w 1815 r. dawne Księstwo Siewierskie połączone ze Starostwem Będzińskim znalazło się w granicach Królestwa Polskiego. Wtedy to, o **rozwoju Zagłębia Dąbrowskiego i wykorzystaniu potencjału bogactw mineralnych Dąbrowy Górniczej zdecydowali tacy wizjonerzy jak Stanisław Staszic czy Ksawery książę Drucki-Lubecki.**

Dynamiczny rozwój górnictwa węglowego nastąpił kilka lat po uruchomieniu kolei Warszawsko-Wiedeńskiej, po oddaniu do użytku odnogi Żabkowice-Dąbrowa Górnicza-Szopienice w 1859 r. Zagłębie Dąbrowskie, mające doskonałe połączenie kolejowe, łączące ten region z głównymi ośrodkami przemysłu Królestwa Polskiego i dalej z Rosją, a więc łatwy dostęp do głównych rynków zbytu i bliskość granicy, stało się głównym ośrodkiem przemysłu ciężkiego Królestwa Polskiego. Jednocześnie wycofanie się kapitału skarbowego z górnictwa węglowego w Zagłębiu Dąbrowskim spowodowało wzrost inwestycji kapitału niemieckiego i francuskiego. Okres lat 90., kiedy nastąpiła ostateczna zmiana struktury własnościowej wśród największych zakładów górniczych Zagłębia Dąbrowskiego, był jednocześnie wykorzystany przez kopalnie średniej wielkości. Zrealizowano tam szeroki program innowacyjny, który doprowadził do zwiększenia wydajności tychże kopalń, przy jednoczesnym ograniczeniu kosztów produkcji.

Okres I i II wojny światowej

Pierwsza wojna światowa przerwała dotychczasowy pomyślny rozwój gospodarczy zakładów przemysłowych całego Zagłębia Dąbrowskiego. Po zajęciu Zagłębia w sierpniu 1914 roku, wojska niemieckie dewastowały zakłady przemysłowe w celu niedopuszczenia do wznowienia produkcji w razie powrotu Rosjan. **Mimo powstrzymania kontrofensywy rosyjskiej kontynuowano dewastowanie przemysłu przetwórczego, by po zakończeniu wojny ziemie polskie były uzależnione od dostaw artykułów przemysłowych z Rzeszy.** Niemcy wywieźli z Dąbrowy około 1900 robotników do pracy w kopalniach górnośląskich, równocześnie rekrutując zapasy surowców miejscowego przemysłu. Od 1919 dla całego zagłębiowskiego górnictwa węgla kamiennego trwała jednak wyjątkowo korzystna koniunktura. Przedsiębiorcy zwiększali wydobywanie za wszelką cenę, zaniedbując elementarne zasady bezpieczeństwa, a zwłaszcza wentylację kopalń. Tego rodzaju działania doprowadziły m.in. do tragicznej katastrofy górniczej w dąbrowskiej kopalni „Reden”, w dniu 20 września 1923 roku, spowodowanej pożarem podziemnym.

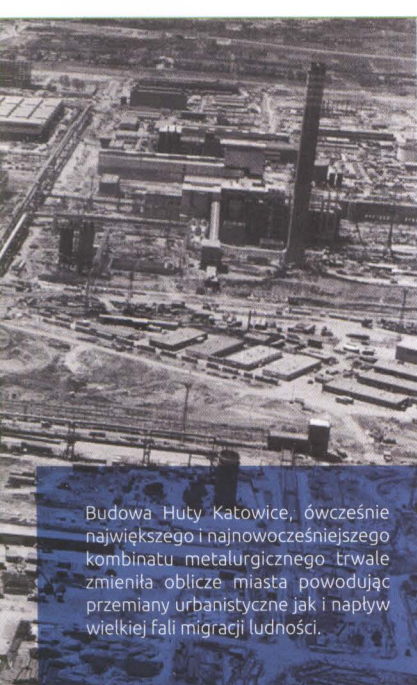
Okres II wojny światowej miał dla dąbrowskiego przemysłu ogromne znaczenie. W czasie 6 lat dokonały się na jego terenie zmiany organizacyjne, prawne, własnościowe. Były one związane z prowadzonym procesem integracji Górnego Śląska z systemem gospodarki wojennej III Rzeszy. Na terenie Dąbrowy Górniczej wprowadzono niemieckie prawo górnicze, a najwyższą władzą górniczą stało się Ministerstwo Gospodarki Rzeszy. Zmianie uległa też sytuacja prawna i socjalna robotników – ich prawa uległy znacznemu ograniczeniu, zakazano strajków, wprowadzano przymus pracy, wydłużono jej czas, zmniejszono wysokość zarobków. Rozwiązano wszystkie organizacje związkowe, a ich miejsce zajął „Deutsche Arbeitfront”. W mniejszym zakresie przeprowadzone zostały zmiany w technice produkcji, a nowych inwestycji dokonano niewiele. Na przeszkodzie stanęły ograniczenia, wywołane potrzebami niemieckiej gospodarki wojennej. Gdy w styczniu 1945 roku wkroczenie na teren Zagłębia Dąbrowskiego Armii Czerwonej zakończyło okres niemieckiej okupacji, przemysł Dąbrowy Górniczej znajdował się w fatalnej kondycji ekonomicznej.

Lata 1945-1989

Przez prawie 44 lata przemysł Dąbrowy Górniczej był elementem gospodarki komunistycznej. Poziom produkcji określano w planach, których wykonanie było sprawą priorytetową. **Koszty nie grały zbyt dużej roli, a przy ich opracowaniu nie brano pod uwagę realiów ekonomicznych, zdrowia robotników, możliwości maszyn. Cała gospodarka była nadzorowana przez administrację państwową i aparat partyjny, podlegający jednemu ośrodkowi decyzyjnemu, dysponującego pełnią władzy politycznej, ekonomicznej i informacyjnej.**

Przez cały okres Polski Ludowej największe sumy pochłaniała rozbudowa górnictwa węgla kamiennego. Inwestowano nie tylko w kopalnie, ale rozbudowywano towarzyszące im zaplecze socjalne, które pochłaniało ogromne środki. Jednak mimo tego wydobywanie węgla uległo w Dąbrowie Górniczej ograniczeniu, a przyczyną tego stanu rzeczy było wyczerpywanie się złóż. Nieco inna sytuacja panowała w dąbrowskim hutnictwie, a huta Bankowa stale zwiększała produkcję surowki i stali. Mimo poczynionych nakładów nie była ona przedsiębiorstwem zbyt nowoczesnym. Dopiero w latach 70. XX wieku powstała w miarę nowoczesna huta Katowice, obok której wybudowano koksownię Przyjaźń. W inne znajdujące się na terenie miasta zakłady przemysłowe inwestowano tylko wtedy, gdy było to niezbędne do realizacji założeń gospodarczych. W efekcie doprowadzono do zacofania technicznego i znacznej dekapitalizacji zakładów.

Budowa Huty Katowice, ówczesnie największego i najnowocześniejszego kombinatu metalurgicznego trwale zmieniła oblicze miasta powodując przemiany urbanistyczne jak i napływ wielkiej fali migracji ludności.

Jednak o ostatecznej klęsce socjalizmu zdecydowało ideologiczne podejście do rozwiązywanych problemów. Nałożenie ideologicznej pętli marksizmu-leninizmu na sferę ekonomii doprowadziło do gigantycznego marnotrawstwa wysiłku ludzkiego, surowców, urządzeń i sił przyrody. Mimo oporu społecznego, złamanego przy pomocy stalinowskiego terroru, system ten funkcjonował przez wiele lat. Jednak rozwiązywanie kolejnych kryzysów, związanych z protestami społecznymi, było dla władz coraz trudniejsze i system definitywnie zbankrutował w 1989 roku. Od tego momentu historia dąbrowskich zakładów przebiegała w całkowicie odmiennych warunkach ekonomiczno-prawnych gospodarki rynkowej.

Dąbrowa współcześnie

Dąbrowa Górnicza od początku lat 90. zmieniała swój wizerunek. **W 1994 roku zamknięto ostatnią kopalnię węgla kamiennego, a w 1996 roku rozpoczęła działalność na terenie miasta Specjalna Strefa Ekonomiczna (KSSE).** 20 lat funkcjonowania tej strefy w mieście przyniosło ponad 4 500 miejsc pracy oraz prawie 2 mld nakładów inwestycyjnych.

Dziś możemy powiedzieć, że to również dzięki inwestorom z KSSE struktura gospodarcza w mieście uległa znacznej dywersyfikacji. **Gospodarkę reprezentuje nie tylko przemysł stalowy i koksowniczy, a więc ciężki, ale przede wszystkim motoryzacja, produkcja szkła, produkcja tworzyw sztucznych i przemysł chemiczny oraz narzędziowy.** Znane

w świecie marki, takie jak: Brembo, Saint-Gobain, Hobas czy też Ursal wykorzystują drzemiący w mieście potencjał i realizują politykę rozwoju korzystając z innowacyjnych technologii, dzięki dostępowi do wykwalifikowanych pracowników. Jesienią 2015 r. budowę nowoczesnej fabryki rozpoczął NGK Ceramics – pierwszy inwestor na nowych terenach w Katowickiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Dąbrowie Górniczej – Tuczawie.

Jednocześnie firmy od lat działające w tradycyjnych gałęziach przemysłu, takie jak Stalprofil S.A., ArcelorMittal Poland (dawna Huta Katowice), Huta Bankowa, czy Koksownia Przyjaźń Grupy JSW KOKS, wykorzystują nowoczesne i ekologiczne rozwiązania technologiczne. Warto w tym miejscu wspomnieć również o **rozwijającym się sektorze usług.** Począwszy od logistyki, po centra usług wspólnych i BPO reprezentowanych przez ArcelorMittal Shared Service Centre Europe oraz Wipro Poland, widoczny jest aktywny udział tego sektora w miejskiej gospodarce.

W mieście działa już 155 przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym. Duże i średnie firmy mają możliwość współpracy z prawie 12 tysiącami mikro i małych przedsiębiorstw. Rozwija się także szczególnie mocno rynek usług sportowych i rekreacyjnych w związku z realizacją „Strategii dla aktywnych” oraz naturalnymi atutami miasta.

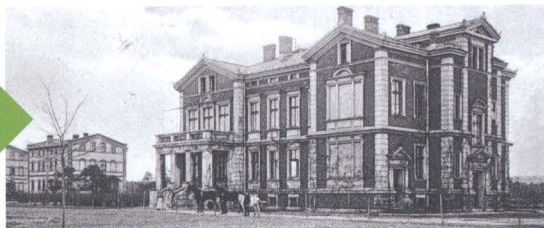
Przedsiębiorcy są partnerami administracji publicznej w Dąbrowie Górniczej. Dzięki powołaniu w 2007 r. Dąbrowskiej Rady Biznesu głos środowiska jest reprezentowany przez czołowych pracodawców w naszym mieście. Na rzecz pobudzania aktywności gospodarczej działa Fundacja Regionalnej Agencji Promocji Zatrudnienia wspierająca rozwój społeczno-gospodarczy regionu, Agencja Rozwoju Lokalnego w Sosnowcu oraz Inkubator Społecznej Przedsiębiorczości, wyspecjalizowana jednostka wsparcia ekonomii społecznej.

Dąbrowa Górnicza angażuje się w szereg inicjatyw promujących przedsiębiorcze podstawy oraz wspierających sektor MŚP m.in. Światowy Tydzień Przedsiębiorczości, Europejski Tydzień MŚP, Europejski Tydzień Start'upów. Co więcej, w 2015 r. został otwarty Zagłębiowski Inkubator Przedsiębiorczości, w którym kompleksowe wsparcie znajdują przedsiębiorcy, autorzy start up'ów i freelancerzy.

Pozycję gospodarczą miasta potwierdzają liczne nagrody i uzyskane certyfikaty m.in.: 4 miejsce w TOP 5 (Ranking magazynu FDI Intelligence) w kategorii łączność, a 10 w klasyfikacji generalnej polskich miast za najlepszą strategią przyciągania inwestycji zagranicznych (2015), Miasto Lider Programu „Samorząd, który wspiera MŚP” (2012), 2 miejsce w Polsce wśród miast najbardziej przyjaznych biznesowi – Ranking „Newsweek” (2011).

10 ciekawych przemian w historii Dąbrowy Górniczej

Ząbkowice
ul. Chemiczna

ul. 3 Maja

ul. Bandrowskiego

Mydlice
kapliczka

ul. Królowej
Jadwigi

Centrum
z lotu ptaka

Budynek
Resursy

Gdów
ul. Gwardii
Ludowej

Reda
mijanka
tramwajowa

ul. Kościuszki

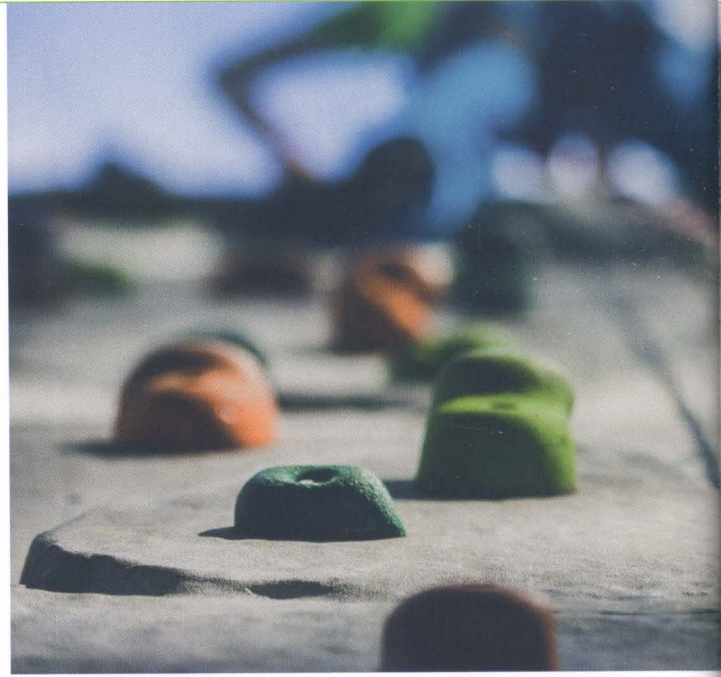

Dąbrowa Górnicza dla aktywnych sportowo

Sport na przestrzeni dziejów ewoluował, rozwijając się wraz ze wzrostem społecznych aspiracji człowieka. W zamierzczłej przeszłości zajmowano się łowiectwem, wędkarstwem, łucznictwem, wioślarstwem i narciarstwem. Te dziedziny, wspólnie ze sportowymi dyscyplinami antycznych olimpiad, średniowiecznymi turniejami rycerskimi i plebejskimi formami gier i zabaw, dały początek nowożytnemu sportowi. Wskrzeszenie w 1896 roku igrzysk olimpijskich stało się impulsem do powstawania różnych organizacji zajmujących się uprawianiem coraz bardziej interesujących dyscyplin sportowych.

Towarzystwo Gimnastyczne Sokół

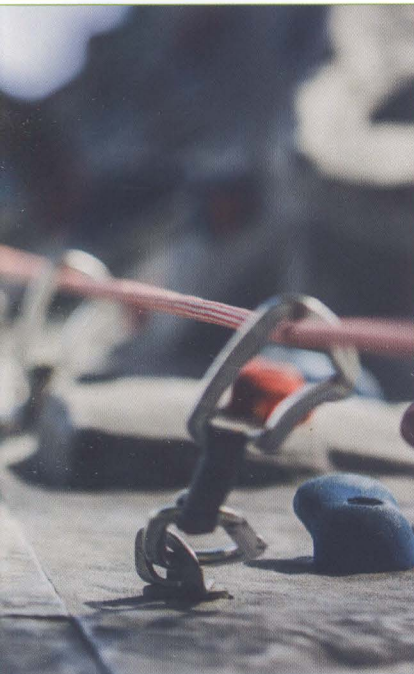
Początki historii kultury fizycznej w Dąbrowie Górniczej sięgają zaborów, kiedy to Dąbrowa dostała się pod panowanie rosyjskie. Formy polityki ze strony okupantów austriackowęgierskich sprawiły, że zagłębiowska młodzież studiująca we Lwowie lub Krakowie przywoziła z tych miast wzorce stowarzyszeń i statuty organizacji sportowo-turystycznych. **To właśnie we Lwowie założono w 1867 roku Polskie Towarzystwo Gimnastyczne Sokół. W latach 1905-1906 założono w Zagłębiu Dąbrowskim 15 takich kół, w tym jedno w Dąbrowie.** Licząca wtedy 2 tysiące członków organizacja o charakterze paramilitarnym, choć z założenia było to stowarzyszenie gimnastyczne i społeczno-wychowawcze, wzbudziła lęk władz carskich. W roku 1907 definitywnie zabroniono polskim stowarzyszeniom uprawiania sportu, ale gniazda sokole funkcjonowały w konspiracji do 1914 roku. Kiedy 30 lipca 1914 roku organizowano w Zagłębiu Dąbrowskim Strażę Obywatelską dla obrony ładu i porządku publicznego po opuszczeniu Zagłębia przez Rosjan, ich struktury oparto o gniazda Sokola. Później, w latach międzywojennych funkcjonowały w Dąbrowie Górniczej dwa gniazda Sokola, prowadziły działalność sportowo-gimnastyczną, społeczną i obywatelską niemal do samego wybuchu II wojny światowej, oddziałując na młodzież atrakcyjnymi formami pracy, takimi jak: gimnastyka, sport oraz turystyka krajoznawcza.

Polskie Towarzystwo Krajoznawcze – początki turystyki

Początki turystyki w Zagłębiu Dąbrowskim sięgają roku 1878 wraz z uczestnictwem jego reprezentantów wśród członków Towarzystwa Tatrzańskiego, które powołano dla popularyzacji polskich gór i uprawiania narciarstwa. Przemianowane w 1910 roku na Polskie Towarzystwo Tatrzańskie było, wraz z Dąbrowskim Kołem Wycieczkowym i Polskim Towarzystwem Krajoznawczym, pionierem ruchu turystycznego w zagłębiowskim regionie. **W roku 1908 powstał w Dąbrowie oddział Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego** jako samodzielna i dojrzała forma organizacyjna, dysponująca osobowością prawną-finansową. Pierwsze lata działalności charakteryzowały się intensywnością turystyczną i odczytową.

Wypełniając godnie rolę nestora polskiej turystyki masowej, zagłębiowski oddział PTK, służąc ludziom pracy, starał się również popularyzować wśród nich tereny pobliskiego Górnego Śląska z jego urokliwymi Beskidami. Wybuch I wojny światowej uniemożliwił działalność Koła. Mimo licznych zabiegów dr. Adama Piwowara i Franciszka Bąbczyńskiego, udało się wznowić działalność dopiero 19 czerwca 1934 roku, jednak II wojna światowa spowodowała ponowne zawieszenie organizacji.

Dąbrowskie Koło Wycieczkowe

Nim uformowały się w Zagłębiu Dąbrowskim pierwsze plutony skautowe, uczniowie i wychowankowie szkoły handlowej w Będzinie powołali we wrześniu 1908 roku Dąbrowskie Koło Wycieczkowe. **Ta zagłębiowska struktura, choć z nazwy turystyczna, nieoficjalnie prowadziła konspiracyjną pracę typu wojskowego, próbując przeciwstawić się okupantom.** Kierownictwo DKW, na czele ze Stefanem Piotrowskim, troszczyło się o odpowiednie materiały szkoleniowe. Koło miało swój hymn i proporzec wzorowany na historycznych proporcach rycerskich. Proporzec ten, uzupełniony w latach późniejszych lilijką, stał się symbolem I Zagłębiowskiej Drużyny Harcerskiej. Z dąbrowskiego koła wywodziło się wielu organizatorów, przywódców harcerskich oraz ochotników walczących w Legionach Józefa Piłsudskiego

Pionierzy piłki nożnej

Na krótko przed uzyskaniem praw miejskich Dąbrowa Górnicza, ludna gmina o charakterze wiejskim, miała już pewne doświadczenie związane z działalnością sportowo-turystyczną, którą umiejętnie łączono z dążeniami wolnościowymi. Początkowo były to proste

formy kopania piłki nożnej bądź jazda na rowerze. We Lwowie studiowała zagłębiowska młodzież, przywożąc stamtąd nowinki sportowe. Dyscyplina szybko rozprzestrzeniła się wśród młodzieży i już **w jesieni 1909 roku doszło do meczu między dąbrowską młodzieżą, a francuskimi urzędnikami z Huty Bankowej, który wygrali Polacy.** Tak zaczęła się historia dąbrowskiego klubu piłkarskiego. Za przykładem Dąbrowy ubiegającej się o legalizację klubu u władz carskich szły inne miejscowości wchodzące dziś w skład jej granic. W Strzemieszyczach zawiązał się klub o nazwie „Siła” (dziś „Unia”). Już około 1911 roku na terenach Koszelewa, Ksawery i Warpia grały ze sobą „dzikie” drużyny: „Orzeł”, „Sęp” i „Naprzód”, a w początkach XX wieku w Żąbkowicach pojawiło się Towarzystwo Sportowe „Orzeł” (dziś „Unia”).

Towarzystwo Sportowe Dąbrowa

Zachęceni łatwymi zwycięstwami odnoszonymi nad reprezentacjami dąbrowskich cudzoziemców, piłkarze z Dąbrowy wystąpili do carskiego urzędu o zatwierdzenie klubowego statutu. Towarzystwo rozwijało się, aż do lat 1914-1918, kiedy wojna zniszczyła rozwijający się sport dąbrowski, w tym działające w latach 1910-1914 Koło Sportowe „Dąbrowa” z siedzibą w Resursie. Wraz z odzyskaniem niepodległości wznowiono działalność sportową, którą przerwał ponownie okres okupacji hitlerowskiej. Wiosną 1945 roku piłkarze TS Dąbrowa szczęśliwie zakwalifikowali się do zagłębiowskiej klasy A. Grając zdecydowanie słabo z powodu zmęczenia zespołu okresem wojennym, w 1949 roku spadli do klasy B, ale już jako Klub Sportowy Dąbrowa w ramach federacji „Kolejarz”. Oprócz sekcji piłki nożnej warto nadmienić działające tam sekcje tenisa stołowego, koszykówki, pływaków, zapaśników oraz lekkoatletyczne.

Legitymacja członka
Koła Sportowego
1910 r.

Klub Gimnastyczny „Sokół”.

Lata współczesne

Rozwój kultury fizycznej i sportu na przestrzeni ostatnich kilkudziesięciu lat determinował potrzebę powołania do życia w strukturach Urzędu Miejskiego komórki zajmującej się animacją i koordynacją tej sfery życia publicznego w gminie. **W latach trzydziestych XX wieku utworzono Miejski Komitet Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego.** Członków komitetu dobieranych spośród działaczy sportowych powoływał wojewoda, który przewodniczył podobnemu organowi na szczeblu wojewódzkim. W mieście funkcję tę pełnił prezydent miasta. Jednym z członków dąbrowskiego komitetu był Leon Starkiewicz, nauczyciel wychowania fizycznego wielki propagator sportu. W latach Polski Ludowej, rolę koordynatora miejskiego sportu i turystyki pełnił Miejski Komitet Kultury Fizycznej i Turystyki przy Prezydium Miejskiej Rady Narodowej, a w roku 1990 przywrócono tradycyjny urząd prezydenta miasta.

25 stycznia 1995 roku stworzono Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji. Postawiono przed nim zadanie stworzenia bogatszej oferty sportowej dla dąbrowskiego społeczeństwa. MOSiR miał za zadanie zaspokajanie zbiorowych potrzeb mieszkańców w zakresie kultury fizycznej, sportu i rekreacji. Od chwili powstania MOSiR podjął działania zmierzające do upowszechniania sportu masowego wśród mieszkańców miasta organizując liczne imprezy sportowo-rekreacyjne, a także, wspólnie ze Szkolnym Związkiem Sportowym, aktywnie włączył się w dalszy rozwój sportu szkolnego, aby przygotować kadry dla potrzeb dąbrowskich klubów sportowych. Na początku XX wieku MOSiR został zlikwidowany, jego zadania przejął CSiR.

Sportowe centrum regionu

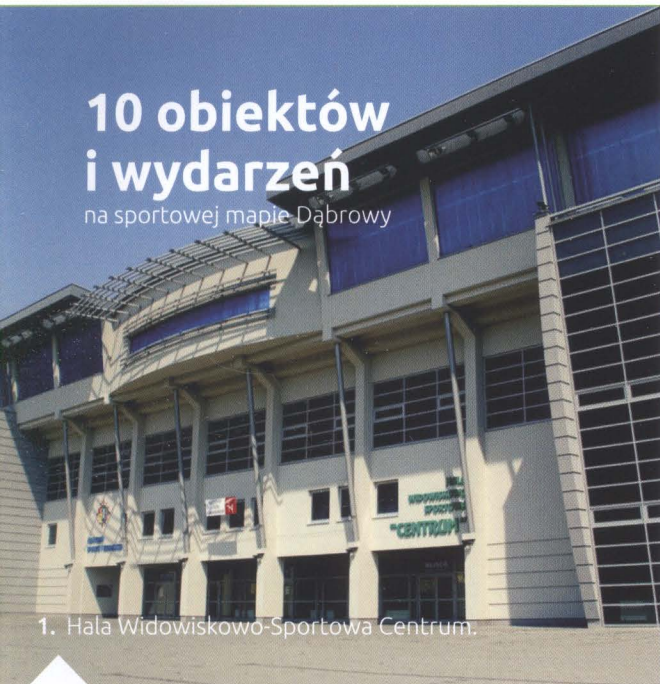
Obecnie Dąbrowa Górnicza ma ambicje, by stać się lokalnym centrum sportowym i bazą wypadową na pobliską Jurę Krakowsko-Częstochowską. **Rozwojowi życia sportowego w mieście służy niewątpliwie z powodzeniem jednostka jaką jest Centrum Sportu i Rekreacji w Dąbrowie Górniczej** ze swoimi obiektami sportowymi (jak np. Hala Widowiskowo-Sportowa „Centrum”, Centrum Sportów Letnich Park Zielona czy Centrum Sportów Letnich i Wodnych Pogoria III).

W latach 2012–2015 Urząd Miejski poprzez Wydział Promocji, Kultury i Sportu wspierał szereg imprez sportowych. Do najważniejszych z nich zaliczyć należy kolejne edycje ogólnopolskiego Maratonu Skandia MTB organizowane wspólnie z Czesławem Langiem, międzynarodowe Dąbrowskie Półmaratony Centrum Sportu i Rekreacji, ogólnopolskie regaty żeglarskie w klasie „Omega” na jeziorze Pogoria III tworzone przez KSW „Fregata” w ramach Pucharów Polski, Mistrzostwa Polski Nart Wodnych na jeziorze Pogoria III wspólnie z Dąbrowskim Klubem Narciarstwa Wodnego i Wakeboardingu, międzynarodowe zawody triathlonowe KRS KTTF „Triathlon”, Mistrzostwa Świata Karate Shotokan Polskiego Związku Karate Fudokan i dąbrowski klub „Ronin”. W ostatnim okresie reprezentanci dotowanych przez Gminę klubów sportowych, którym za osiągnięte wyniki w krajowej i międzynarodowej rywalizacji przyznano stypendia sportowe, mogą się poszczycić medalowymi miejscami uzyskiwanymi w wielu dyscyplinach na Mistrzostwach Świata, Europy i Polski. Kilkunastu spośród nich jest aktualnie członkami kadry narodowej, m.in. w zapasach kobiet i mężczyzn, boksie kobiet, kick boxingu, siatkówce kobiet, siatkówce plażowej mężczyzn, pływaniu, karate kyokushin i shotokan oraz tenisie ziemnym. Mieszkańcy miasta chętnie oglądają w hali „Centrum” kolejne rozgrywki Orlen Ligi Kobiet z udziałem zespołu siatkarek Tauronu MKS, mają również możliwość obejrzenia na żywo rozgrywek najlepszych w Polsce zespołów koszykówki mężczyzn, w których Dąbrowę Górniczą reprezentuje od 2014 roku MKS Dąbrowa Górnicza.

W roku 2015 nasze miasto ponownie gościło kolarzy międzynarodowego wyścigu Tour de Pologne UCI (meta II etapu), a także około 1000 uczestników Skandia Maratonu Lang Team MTB oraz VIII Dąbrowskiego Półmaratonu.

10 obiektów i wydarzeń

na sportowej mapie Dąbrowy

1. Hala Widowiskowo-Sportowa Centrum.

2. Tauron MKS Dąbrowa Górnicza – siatkarki.

3. Boisko CSiR.

4. Skandia Maraton Lang Team.

5. MKS Dąbrowa Górnicza – koszykarze.

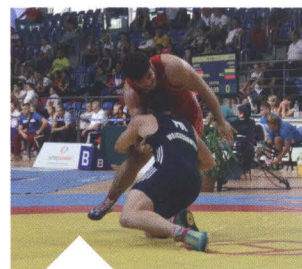
6. Dąbrowski Półmaraton.

7. Boisko wielofunkcyjne w Mydlicach.

8. Stadion przy zespole szkół sportowych.

9. Zapasy na 23. Memoriale Ziółkowskiego.

10. Centrum Sportów Letnich i Wodnych – Park Zielona

Dąbrowa Górnicza dla aktywnych w kulturze

– krótka historia kultury

Tradycje przedwojenne

Tradycje kulturalne Dąbrowy sięgają 1820 roku – na Redenie funkcjonowała szkoła, zaglądały tam teatry wędrowne, a mieszkańcy założyli własną scenę amatorską, której losy ze zmienną koleją, toczyły się aż do 1939 roku. **Nie można pominąć faktu powołania w 1861 r. stowarzyszenia „Dąbrowska Biblioteka”.** Inspiratorem był inż. Jan Hempel, naczelnik Zachodniego Okręgu Górniczego. Placówka funkcjonowała do czasu zniszczenia jej przez okupantów hitlerowskich.

Ponad 60 lat przed zbudowaniem Pałacu Kultury Zagłębia wzniesiono gmach „Resursy”, z salą widowiskową oświetloną po raz pierwszy elektrycznością. Nowoczesny gmach służył celom teatralnym, muzycznym do 1939 r. Działało przy nim prężne Dąbrowskie Towarzystwo Muzyczne z własnym chórem i orkiestrą symfoniczną. Słuchając dziś koncertów orkiestry dętej warto wiedzieć, że jej prekursorem była orkiestra górnicza założona w 1944 r. Rozwiązana przez carskich urzędników za udział w Powstaniu Styczniowym odrodziła się po kilkunastu latach przy kopalni Paryż i Koszelew.

Miejska Biblioteka Publiczna im. Hugona Kottłataja rodowód swój wywodzi z miejscowego oddziału warszawskiego Uniwersytetu dla Wszystkich, utworzonego w 1906 r. W gronie założycieli odnajdujemy wychowanków „Sztęgarki”, lekarzy i społeczników. W tym samym czasie działacze oświatowi, skupieni wokół koła Polskiej Macierzy Szkolnej uruchomili własną bibliotekę publiczną. Bezpowrotnie zniszczyli ją Niemcy w 1939 r.

Bujne życie muzyczne pod egidą Zagłębiowskiego Stowarzyszenia Teatrów i Chórów Ludowych z siedzibą w Dąbrowie spowodowało powstanie szkoły muzycznej. W 1918 roku zabrakło dla niej funduszy. Drugą, założoną przez Stowarzyszenie Kupców Polskich w 1938 roku zlikwidowali hitlerowcy. **Dopiero w 1991 r. ta idea zmaterializowała się w postaci Szkoły Muzycznej I stopnia im. Michała Spisaka.**

Faszystowska okupacja położyła kres wszystkiemu co łączyło się z kulturą. Kino „Bajka” zamieniono w stajnię dla koni, w kinie „Ars” wyświetlano filmy gloryfikujące Niemcy hitlerowskie. Dąbrowianie nie tracili ducha – działali tajne komplety i grupy muzyczno-recytatorskie propagujące polską kulturę.

Szkoła Powszechna nr 1 – 1933 r.

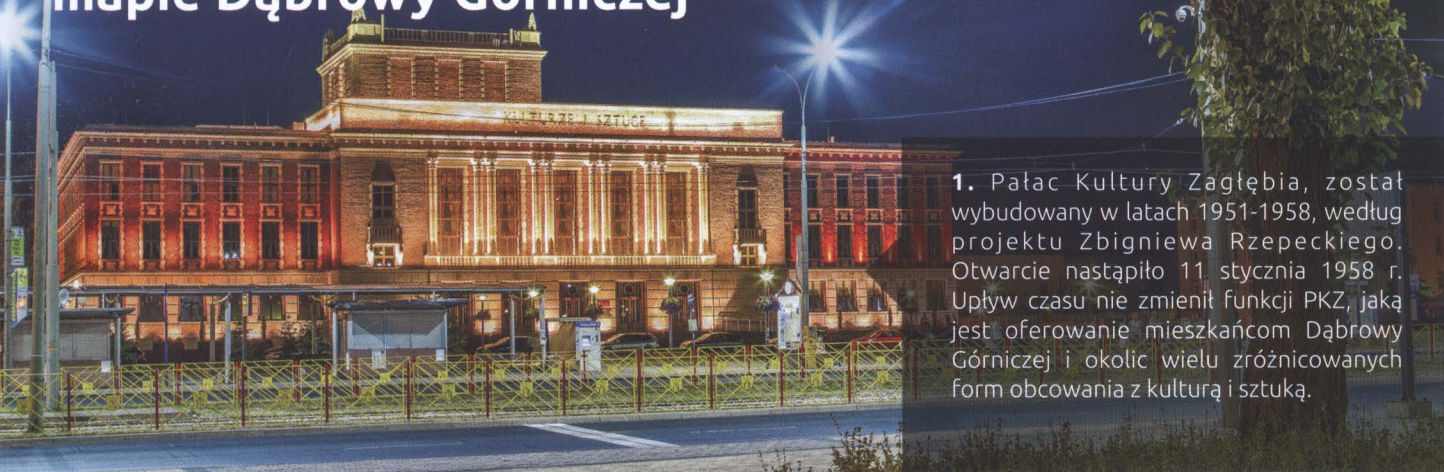
Kultura PRL-u i czasy współczesne

Okres po II wojnie światowej zaowocował inicjatywami kulturalnymi realizowanymi najczęściej przez ludzi wyrosłych z tradycji międzywojnia. Pierwszy był Zakładowy Dom Kultury Huty im. F. Dzierżyńskiego, w którym koncertowała **orkiestra pod batutą braci Wilkoszewskich**. Funkcjonował teatr amatorski.

Otwarty w 1958 r. Pałac Kultury Zagłębia na wiele lat zauroczył mieszkańców regionu nie tylko swoim ogromem, ale również najwyższej klasy widowiskami. Stał się wielce znaczącą instytucją kulturalną Zagłębia Dąbrowskiego.

Rozwijała się także Miejska Biblioteka Publiczna, poszerzając swoje zbiory i ofertę. Lata 90. zaowocowały także dynamiczną działalnością **Miejskiego Ośrodka Pracy Twórczej, artystycznego opiekuna utalentowanej młodzieży.** W 1996 r. miasto otworło Muzeum Miejskie „Sztęgarka” – spadkobiercę muzeum geologicznego im. Zygmunta Glogera z 1912 r.

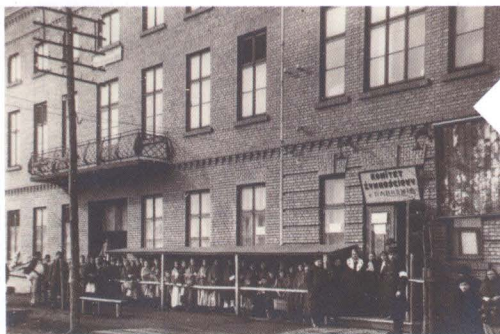
10 najciekawszych obiektów na kulturalnej mapie Dąbrowy Górniczej

1. Pałac Kultury Zagłębia, został wybudowany w latach 1951-1958, według projektu Zbigniewa Rzepeckiego. Otwarcie nastąpiło 11 stycznia 1958 r. Upływ czasu nie zmienił funkcji PKZ, jaką jest oferowanie mieszkańcom Dąbrowy Górniczej i okolic wielu różnicowanych form obcowania z kulturą i sztuką.

2. Kino „Kadr” jest kinem o charakterze kameralnym. Swoją działalność rozpoczęło w październiku 2007 roku. Mimo młodego wieku ma bogatą tradycję sięgającą, aż 1960 roku. W tym czasie powstał Amatorski Klub Filmowy „Zagłębie” pod kierunkiem reżysera Edwarda Podolskiego, którego działalność była doceniana licznymi nagrodami. W 1972 roku powstał DKF „Kadr”, od którego pochodzi dzisiejsza nazwa kina.

3. Kino „Ars”. W 1919 roku w budynku Stowarzyszenia Robotników Chrześcijańskich został uroczystie otwarty kinoteatr o nazwie „Komet”. Od tego dnia zaczęła się historia kina w Dąbrowie Górniczej.

4. Muzeum Miejskie „Szttygarka” znajduje się na terenie byłej siedziby Zarządu Górniczego, a jego historia sięga 1912 roku, kiedy to założono Muzeum Geologiczne im. Zygmunta Glogera. Przez wiele lat było placówką muzealno-dydaktyczną szkoły. Dopiero w 1997 roku otwarto muzeum miejskie o nazwie „Szttygarka”.

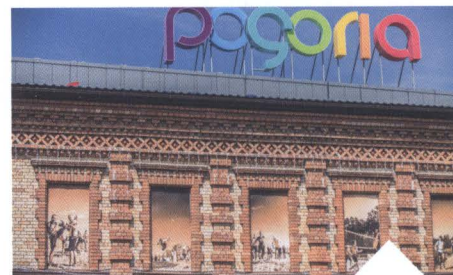
5. Miejska Biblioteka Publiczna w Dąbrowie Górniczej powstała 12 listopada 1861 roku. Była pierwszą w Dąbrowie i Zagłębiu biblioteką publiczną.

6. Dom kultury „Ząbkowice” rozpoczął swoją działalność już jako Związkowy Dom Kultury w maju 1954 roku.

7. Młodzieżowy Ośrodek Pracy Twórczej – działający od 1992 r. prowadzi działalność oświatową, kulturalną i artystyczną, stanowiąc jednocześnie centrum życia kulturalnego młodzieży.

8. Resursa Obywatelska – budynek wzniesiony w 1895 roku na miejscu dawnego szybu wodnego kopalni Reden. Resursa posiadała salę balową wraz z sceną.

9. Obok pomnika Bohaterów Czerwonych Sztandarów w roku 2012 stanęła odlana z brązu rzeźba przedstawiająca Jimi'ego Hendrixa grającego na gitarze.

10. Pałac Handlowy Pogoria – Centrum Handlowe Pogoria. W pozostałości po dawnym parku założonym przez dyrektora Towarzystwa Francusko-Włoskiego w Dąbrowie Górniczej, niejakiego Dezona znajdował się mały pałacyk willowy. Później mieściła się tam siedziba milicji obywatelskiej, policji, aż w końcu pałacyk został integralną częścią Centrum Handlowego Pogoria.

Podziękowania za pomoc
w tworzeniu monografii
i udostępnianie zdjęć dla

Sylwestra Dominika
i portalu www.dawnadabrowa.pl

Rafała Piętki

Adama Tryby

Aleksandra Wolskiego

Muzeum Miejskiego „SztYGarka”

Miejskiej Biblioteki Publicznej

**Urząd Miejski
w Dąbrowie Górniczej**

ul. Graniczna 21
41-300 Dąbrowa Górnicza

dabrowa-gornicza.pl